

Kontrollkäik AS-i Tapa Haigla

(1) Õiguskantsleri nõunikud kontrollisid 26.11.2012 etteteatamata AS Tapa Haigla hooldusravi osakonnas hooldusraviteenuse osutamist.

AS Tapa Haigla hooldusravi osakond (edaspidi *osakond*) asub haigla peahoone teisel ja kolmandal korrusel. Kontrollkäigu hetkel viibis osakonnas teenusel 40 isikut.

Õiguskantsler osakonda varasemalt kontrollinud ei olnud.

(2) Õiguskantsler kontrollis, täites ühtlasi piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni fakultatiivse protokolliga artiklis 3 sätestatud riigi ennetusametuse funktsiooni, kas külastatud osakonnas on tervishoiuteenuste osutamisel tagatud isikute põhiõigused ja -vabadused.

(3) Kontrollkäigu raames külastasid õiguskantsleri nõunikud osakonna ruume ning vestlesid ringkäigu ajal osakonna töötajatega.

(4) Õiguskantsleri seisukoht

Kontrollkäigu tulemusel tuvastas õiguskantsler probleemina, et osakonnas teenusel viibiva patsiendi käsi oli fikseeritud voodiraami külge.

Ohjeldusmeetmete rakendamine

Ringkäigul selgus, et osakonnas oli halvatuslega patsiendi käsi fikseeritud. Patsiendi käes oli pehme kinnas, mis oli marliribaga kinnitatud voodiraami külge. Vestlusel töötajatega selgus, et nimetatud olukorras oli tegemist patsiendi seisundist tingitud fikseerimisega. Tegemist on osakonnas aktsepteeritud praktikaga, kuna ohjeldamise vajaduse esinemisel on vastavale formularile patsiendi omastelt või isikult endalt ennetavalt võetud fikseerimise kohaldamisega nõusoleku märgiks allkiri, mis lisatakse haiguslukku.

Põhiseaduse (edaspidi PS) § 20 järgi on igal isikul õigus vabadusele ja isikupuutumatusetele ning vabaduse võib võtta ainult seaduses sätestatud juhtudel ja korras. Vabaduse võib võtta ainult kindlatel eesmärkidel.¹

Hooldusraviteenusel viibivate isikute puhul on tegemist haigetega, kellel on püsiv tervisekahjustus ja väljakujunenud funktsionaalne häire, kellel puudub perspektiiv tervenemiseks ning toimetulekuvõime oluliseks paranemiseks. Tervishoiuteenuse korraldamise seaduses ega teistes nimetatud valdkonda reguleerivates õigusaktides hooldusravi teenusel viibivate haigete vabaduse ja isikupuutumatusete piiramise võimalust ette nähtud ei ole. Kuna seadusest statsionaarsel hooldusraviteenusel viibivate isikute vabadust piiravate ohjeldusmeetmete rakendamise õigust ei tulene, ei või hooldushaigla patsientide põhiõigust vabadusele ja isikupuutumatusetele PS § 20 lg 2 järgi piirata.

Fikseerimine kujutab endast isiku vabaduse piiramise ühte vormi. Riive seisneb vabaduse (eelkõige füüsilises) piiramises, kuna takistatakse isiku liikumisvõimalusi ning ta on sunnitud

¹ Vabaduse võtmine saab toimuda ainult PS §-s 20 esitatud aluste (erandite) esinemisel. Vt Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne, 2012, § 20, p 5. Kättesaadav aadressil: <http://www.pohiseadus.ee/ptk-2/pg-20/>.

olema kindlas kehaasendis. Õiguskantsler möönab, et teatud meditsiiniliste protseduuride läbiviimise ajaks võib hädavajalik olla patsiendi kindlas asendis hoidmine.² Selline PS § 20 riive võib olla põhjendatud PS §-st 28 tuleneva isiku tervise kaitse põhiõiguse tagamiseks. Seda näiteks olukorras, kus patsiendi liigutused võivad ohustada protseduuri edukust.

Ennetav allkiri ohjeldusmeetme rakendamiseks moodustab tervishoiuteenuse osutamise lepingu osa ning seda võib käsitleda patsiendi nõusolekuna tervishoiuteenuse osutamiseks võlaõigusseaduse § 766 lg 3 mõttes. Siiski ei saa eeldada, et isik on etteulatuvalt andnud nõusoleku enda järjepidevaks ohjeldamiseks, vaid selgepiirilise meditsiinilise protseduuri läbiviimiseks, mistõttu saab isiku vabaduse piiramine olla põhjendatud üksnes kuni protseduuri lõppemiseni. Vastasel juhul võib seadusliku aluse puudumisel tegemist olla ebaseadusliku vabaduse võtmisega, mis võib viia PS § 18 järgi keelatud isiku piinava, julma või väarikust alandava kohtlemiseni.

Õiguskantsler on seisukohal, et PS § 20 järgimiseks tuleb fikseerimine selle tingitud meditsiinilise protseduuri sooritamisel viivitamata lõpetada. Nii oleks tagatud see, et osakonnas ei toimu hooldusravi teenusel viibivate patsientide ebaseaduslikku ohjeldamist.

Eelnevast tulenevalt teeb õiguskantsler AS-le Tapa Haigla **ettepaneku tagada, et protseduuri sooritamisel lõpetataks viivitamatult patsiendi vabaduse piiramine.**

(5) Kokkuvõte

Kontrollkäigu tulemusel teeb õiguskantsler isikute põhiõiguste ja -vabaduste tagamiseks AS-le Tapa Haigla ettepaneku tagada, et patsiendi vabaduse piiramine lõpetatakse protseduuri sooritamisel.

Õiguskantsler palub AS-lt Tapa Haigla teavet nimetatud ettepaneku täitmise kohta hiljemalt 01.04.2013.

² Sotsiaalministeerium on leidnud, et tervishoiuteenuse osutamise käigus võib lühiajaline fikseerimine protseduuri teostamise ajaks olla aktsepteeritav. See peab olema patsiendi huvides ja vastama tema poolt varem avaldatud või tema eeldatavale tahtele ja tervishoiuteenuse osutamata jätmise (nt mingi konkreetse protseduuri teostamata jätmise) oleks ohtlik patsiendi elule või kahjustaks oluliselt patsiendi tervist. Selline fikseerimine peab olema rangelt meditsiiniliselt näidustatud, kestma mitte kauem kui protseduuri läbiviimine ning nii põhjendus protseduuriks kui ka fikseerimiseks peab olema nõuete kohaselt dokumenteeritud. Patsiendi ohutus peab olema tagatud läbi meditsiinilise järelevalve kogu protseduuri läbiviimise ajaks.

Vt Terviseameti 2011. aasta järelevalvetulemuste kokkuvõttes hooldusraviteenuse osutajate kohta, lk 3.

Kättesaadav aadressil: http://www.terviseamet.ee/fileadmin/dok/Tervishoid/JO_tulemused_hooldusasutustes.pdf.